סרט ★ סרט ★ סרט

בעריכת נעמי גולן

אנה בלן בתפקיד "אדלה", הבת היפה והמרדנית הצפוייה לסוף טראגי.

קלאסיקה ספרדית

"בית ברנרדה אלבה" • קולנוע מוזיאון ת"א

את "בית ברנרדה אלבה" ראו ישראלים רבים כשהועלה מחזהו הקלאסי של המשורר והמחזאי הספרדי פרדריקו גארסיה לורקה על קרשי הקאמרי. מי שראה – לא ישכח את משחקה הנפלא של אורנה פורת בתפקיד האם.

הזדמנות להשוות את משחקה של פורת (כלת פרס ישראל), למשחקה של השחקנית הספרדיה המצויינת אירן גוטיירז קאבה בסרטו של הבמאי מריו קאמוס.

סיפורו של לורקה, בתמצית הוא כזה: המחזה (במקרה הנידון, הסרט מתחיל בהלוויה של אבי משפחת אלבה. אלמנתו, ברנרדה אלבה, רודנית שבנותיה פוחדות ממנה ומשרתיה שונאים אותה, שולטת במשק ביתה ביד ברזל.

לאחר מות בעלה, האלמנה מכריזה על תקופת אבל ארוכה, שבמהלכה נאסר על בנותיה להתרועע עם גברים.

את הדמות הגברית החשובה שבדרמה זו, פפה אל רומאנו הצעיר, היפה והמחושב, לא רואים כלל. גורלן של הבנות תלוי בקפריזות של פפה ההפכפך המחזר בגלוי אחר הבת המבוגרת ביותר והעשירה מבין האחיות ובסתר הוא מחזר אחר הבת הצעירה והיפה ביותר.

האווירה בבית אלבה דחוסה, קודרת, מחניקה. חמש הבנות, נשים צעירות במיטב שנותיהן, חשות כאסירות על לא עוול בכפן בגלל רודנותה של האם. הן עורגות אל המציאות שמחוץ לחצר הסגורה של ביתן, אל הרחובות, אל השדות, אל החתנים הפוטנציאליים. אבל האם הגאוותנית מכריזה שאף אחד מבני הכפר לא ראוי בעיניה להתחתן במשפחתה. היא גוזרת על בנותיה רווקות נצח – ללא הנד עפעף. גם את החתן האחד והיחיד המגיע אל הבית – היא מניסה ביריית רובה – כשמתברר שהוא מחזר אחרי שתי בנות בבת אחת.

והסוף – טראגי: התאבדות, אבל, והסתגרות מחודשת של חמש הבנות, האם, הסבתא הלא שפוייה הכלואה בחדרה וצמד המשרתות – בין כותלי החצר הסגורה.

זהו קונצרט מישחקי לתשע שנים המצולם ומשוחק בנאמנות מלאה למחזה. כמעט תיאטרון מצולם – אבל תיאטרון טוב. כל המתרחש עומד בסימן השחור. החל מן האפלולית שבחדרי הבית שברנרדה האם מקפידה בחומרה נזירית ואכזרית להגיף תמיד את תריסיו ועד לשמלות של כל הנשים, שהן על טהרת הצבע השחור. גם כשאחת הבנות מתמרדת ולובשת שמלה צבעונית (וזוכה על כך בסטירה מיידית מיד אמה) הרי זוהי צבעוניות כבושה של ירוק כהה.

"הבנות" אגב, אינן פרגיות. הבכירה שבהן (זו שהאם מרשה לה לקבל פני מחזר) היא כבר בת שלושים ותשע.

פרדריקו גארסיה לורקה נחשב לאחד מגדולי המחזאים הספרדיים בכל הדורות, הודות למחזותיו: "חתונת הדמים" "ירמה" "בית ברנרדה אלבה" (שהוצגו בישראל) ו"דונה רוזיטה הרווקה". בכל הדרמות שלו מרחפת הרוח הקודרת, הקתולית, האכזרית – של מושגי הכבוד והגאווה הספרדיים.

כבמיטב המחזאות העולמית – "אין שום רובה שמציגים בתחילת המחזה – שלא יורים בו בסופו".

הכל מחושב ושקול. כמו למשל הלינץ' שעורכים בני הכפר בנערה שסרחה והמיתה את עוברה שכמוהו כאקדמה לגורלה של אדלה, אחת מבנות אלבה.

אדלה (השחקנית אנה בלן) וכל אחיותיה – משוחקות על ידי צוות הנשים המשתתפות בסרט – ברמה גבוהה.

ראוי להפנות תשומת לב גם לצלם הסרט, פרננדו אריבאס, שמיסגר כל צילום כמו תמונה לפי כללי קומפוזיציה נוקשים התואמים את נוקשותה של האם וחומרת הליכותיו של הבית הזה.

תצלומי המדרגות והפרוזדורים, המעברים והאכסדרה תורמים לאווירה הדחוסה, המלאה רמזים מוקדמים על הסוף הטראגי.

בסוד שיח

האדמו"ר מבעלז מביע את קול המנהיגות החרדית

מאת שאול שיף

אחרי ההופעה של ראש ישיבת פוניבז' הגרא"מ שך בבני־ברק, ב"שמחת בית השואבה" של "דגל התורה", בה חזר על עמדתו הידועה, במשתמע, כי יש לוותר על שטחים ולהימנע מהתגרות באומות העולם – באו דבריו של האדמו"ר מבעלז ביום שלישי בערב, שגם הם אינם חדשים, בזכות הידברות עם הערבים ונגד התגרות באומות ודבריו הזכירו טקסטים של ר' ישראל אייכלר, מטובי הכותבים והסופרים בישראל, בבטאון בעלז: "המחנה החרדי". השניים, הגרא"מ שך והאדמו"ר מבעלז, אינם מייצגים רק את "חצרותיהם". ניתן לקבוע בבירור, כי הם משמשים שפה לרוב המנהיגות החרדית. במועצת גדולי התורה של אגו"י ישנם בקושי שלושה "נצים": ה"ה ראשי הישיבות אלתר ואכסלרוד והאדמו"ר ממודז'יץ. כל האחרים, למיטב הידיעה יתמכו בנסיגה משטחים ובוויתורים גדולים תמורת שלום.

היחידי המייצג בתקיפות עמדה הפוכה, והמצדד בזכות שלימות הארץ הוא האדמו"ר מלובביץ' שליט"א. בעבר תמכו בו האדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א והאדמו"ר מגור שליט"א, השניים אינם נמצאים בקו הבריאות וקולם אינו נשמע עוד בסוגיה זו. אלא שיש להבהיר כי עמדת האדמורים והרבנים הנ"ל ("היונים") אינה מחייבת את קהל חסידיהם. רבים מהם מצביעים בעד רשימות ימניות ובעיקר לליכוד. בעבר הצביעו כמה מאות מהם בעד מאיר כהנא ז"ל. רבים, מהמשתתפים בכנס שבו התבטא האדמו"ר מבעלז הם תושבי חוץ שאין להם כלל זכות בחירה, וזאת יש גם לזכור כי בעלז ירושלים אינה בדיוק בעלז תל־אביב ובני־ברק ובערים הללו רווחות תפיסות־עולם שונות. את כוחו של הגרא"מ שך ותומכיו ראינו בקלפי, ומעניין יהיה לראות, כיצד יגיב הציבור הספרדי־חרדי כאשר ידועה לו עתה בבירור עמדתו של הגר"ע יוסף שליט"א בזכות ויתור על השטחים ומו"מ עם אש"פ.

באחרונה סיים אחד האברכים החשובים, מתלמידיו של הגרא"מ שך חיבור הלכתי־תורני ארוך בסוגיית ההתגרות באומות העולם (והוא מפריך מכל וכל את העמדה המוצאת ביטויה בנאומיהם של הגרא"מ שך והאדמו"ר מבעלז.

רשימת העורקים ארוכה למדי

בעקבות ידיעה שפירסמתי במדור זה על עריקות רציניות ממחנהו של שר החוץ, דוד לוי, העירו לי כי נמנעתי מלנקוב בשמות העורקים "והידיעה היתה אנונימית מדי".

הנה כמה משמות "העורקים", כל אחד וסיבתו. חבר הנהלת עיריית תל־אביב, בן־ציון מורדוב אינו נמנה עוד על סיעתו של דוד לוי. מורדוב הוא עסקן בעל השפעה רבה ונחשב לגייס קולות חשוב ב"מחנה לוי". ח"כ יעקב שמאי (כך אומרים לי אנשיו של שר הבטחון – משה ארנס) שהיה מעמודי היסוד של השר לוי מנהל שיחות רציניות על השתלבות במחנה ארנס־שמיר. הרומן בין ח"כ יעקב שמאי לבין השר משה ארנס התחיל ערב ההיערכות לקראת "הפאנל" ("השביעיות") בליכוד. ח"כ שמאי ביקש את תמיכתו של השר ארנס תוך כדי מתן הבהרה, כי "אם יהיו היום בחירות על ראשות המפלגה לא אתמוך בך אלא בדוד לוי ואיני רוצה להטעות אותך. השר ארנס הבין את הרמז ואת משמעות המלה "היום" והורה לנאמניו לתמוך ביעקב שמאי. ואכן יעקב שמאי נבחר לח"כ הודות לתמיכתו של משה ארנס. כשמלאה כוס אכזבותיו מדוד לוי, עזב את סיעתו ואפשר בהחלט לחשב אותו בקהל התומכים של משה ארנס. לאחד מבני משפחתו אמר ח"כ שמאי: "אם יש מושג של צדיק תנועתי" הרי הוא משה ארנס שאינו תובע את ליטרת הבשר מהיום להיום והוא יודע לעשות טובה גם לשמה". סגן השר עובדיה עלי עזב כבר מזמן את סיעת לוי ויהושע מצאף יו"ר ועדת הפנים של הכנסת, שבעבר ניהל מלחמות־קודש בעד דוד לוי, עזב את סיעתו והוא ב־75 אחוז של קבוצת או מחנה שמיר־ארנס. הציפורים לוחשות שגם יו"ר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, ד"ר אליהו בן־אלישר "מתנדנד מאוד" ואין הוא מאושר עוד להימנות על סיעתו של דוד לוי, כך שלמעשה מכל החכ"ים נשאר דוד לוי עם ח"כ ראובן ("רובי") ריבלין בלבד. עוד אחד פרש מהסיעה ודווקא אחד חשוב, חשוב מאוד, שכל הזמן לחש לנו עד כמה "דוד לוי הוא גדול ומבין עניין וכולם נגסים על־ידו". למיטב ידיעתי הוא נפגש כבר עם השר ארנס והבהיר לו, כי תמיכתו נתונה לו. ביקשתי ממנו רשות לפרסם את שמו, אך הוא ביקש "בינתיים לא", למרות שממחנה ארנס אישרו כי הוא מופיע בספירת המלאי שלהם.

אין משגיח ואין פיקוח

הרב הראשי למשטרת ישראל ושרות בתי הסוהר, תת־ניצב הרב יצחק חלמיש הוזעק ערב החג לירושלים לסוכתו של אחד מגדולי התורה, והלה ייסר אותו בשוטים ועקרבים. הכיצד שאל אותו גדול בתורה "אין בשלוש מאות (?) המטבחים של שרות בתי הסוהר אף לא משגיח אחד. הכיצד מלקים את האסירים בכפליים: פעם בעונש המאסר ופעם נוספת בהחטאתם במזון שאינו כשר כנדרש על־פי כללי ההלכה?" הרב חלמיש הבהיר כי רק זה עתה נכנס לתפקידו וכי הוא ער לבעיה הזו וכי ביוזמתו נסגר מטבח באחד מבתי הכלא שנמצאו בו תולעים וחרקים בהיקף של גן חיות ממוצע. הבעייה, כך מסתבר היא של תקנים ומפכ"ל המשטרה רב ניצב יעקב טרנר שוקד עתה על סוגיה זו, כיצד לגייס תקנים בלי להגדיל את התקציב. אחד הרעיונות שלו ובכך תומך ככל הנראה גם שר המשטרה רוני מילוא, הוא לגייס אברכי ישיבות לשרות בתי הסוהר דרך צה"ל, באותה צורה שבה מגוייסים שוטרים למשמר הגבול. להרב חלמיש הובהר, כי אישי תורה מהמעלה הראשונה מתכוונים להקים פורום קבוע בהנהגתם כדי לסייע למשטרת ישראל ולשרות בתי הסוהר לפתור את בעיית הכשרות. נציב שרות בתי הסוהר גבי עמיר הוכר בפגישה זו "כאדם עם ראש פתוח וללא דעות קדומות" שיאמץ כל הצעה הגיונית כדי לאפשר שמירת מצוות בתוך כותלי בית הסוהר. אותה אישיות תורנית העלתה גם את בעיית הדלתות החשמליות בבתי הסוהר, שאינה מאפשרת לשומר שבת לצאת מחדרו בשבת ובחג. נרבנים מארה"ב שנכחו בפגישה הביעו נכונות לממן מחקר של מכוני צמת והטכנולוגי לחקר ההלכה לפתרון בעייה סבוכה זו.